

Boqonnaa Afur

4. Sagantaa Hawaasummaa

4.1. Kaayyoo sagamntaa Hawaasummaa: Misooma hawaasummaa Badhaadhina Waloo Mirkaneessu

Biyyi teenya ka'umsi sadarkaa guddina hawaasummaafi diinagdee ishee gadi aanaa waan ta'eef dhimmi badhaadhina hawaasummaa waloo mirkaneessuu sagantaa hawaasummaa xiyyeeffannoo sagantaa paartii keenyaa ta'a. kanaafuu, hojiileen misooma hawaasummaa keenyaa dhimma galmoota lakkuu guddinaafi fayyadamummaa milkeessuu kan ilaallatu ta'a. hojiileen misooma hawaasummaa keenyaa ilaalcha tola ooltummaafi deemsa xiyyeeffannoo nageenya hawaasummaa duraanii jalaa bahee dhimmichi mirga ta'uun kan ilaalu ta'a. Badhaadhina hawaasummaa mirkaneessuuf carraaqqiin taasifamu qaqqabummaafi hunda galeessa bifa ta'een fayyaa hawaasaa, nageenyaafi mijataa akka ta'u kan taasisu ta'uu qaba.

Sagantaan hawaasummaa keenya lammiilee kan walitti hidhu, rakkoofi dhamaatiirraa kan isaan baraaru, biyyaan boonuu kan gonfachiisuufi biyya keenyaatti nagaa eeyyentaa kan mirkaneessu ta'a. sagantaan hawaasummaa keenya

Sagantaa Paartichaa

eenyummaa sabdaneessummaa bu'uura kan godhate tokkummaa biyyaalessaa kan jabeessu akka ta'u kaayyeffatee socha'uu ibsituu sagantaa hawaasummaa paartii keenyaa ta'a. kanas dhugaa taasisuuf dame misooma hawaasummaatiin fayyadamummaa qonnaa bulaafi horsiisee bulaa, jiraattota magaala galii xiqqaa argatan mirkaneessuuf akkasumas eeyyantaa lammiilee irratti kan hundaa'e tajaajilli lammummaa akka babal'atu paartiin keenya ni hojjeta.

4.2. Galmoota Sagantaa Hawaasummaa

4.2.1. Haqummaa , Qulqullinaafi sirna barnootaa sirrummaa qabu mirkaneessuu

4.2.1.1. Toorawwan biyya keenyaa hundatti barnoota fedhii addaa dabalatee qaqqabummaa barnootaafi leenjii waliin gahuufi haqummaa bal'isuu akkasumas doofummaa sadarkaa hiikkoo qabuun hir'isuuf paartiin keenya ni qabsaa'a. bu'uura Kanaan barnoonni idileefi idilee duraa biyya keenyatti gutumaaguutuutti akka walgahu xiyyeeffannoo kennee kan hojjetu ta'us xiyyeeffannoon osoo hinkennaminiif kan ture barnoota idilee duraa guddisuuf xiyyeeffannoo addaa kennee ni hojjeta. Doofummaa bu'urarraa xiqqeessuuf barnoota ga'eessotaa hojiirratti hundaa'e waliin gahuuf ni qabsaa'a.

Sagantaa Paartichaa

4.2.1.2. Paartiin keenya irra caalaa qaqqabummaa barnootaa eegsisee sadarkaa barnootaa hundatti qulqullina guddisuun sagantaa barnootaa olaanaa godhatee qabsaa'a. qulqulina barnootaa mirkaneessuuf dhaabbilee barnootaa meeshaaleefi teknoloojii barnootaatiin kan gurmaa'an akka ta'an akkasumas barsiisonni dandeettiifi naamusaan fooyya'aa kan ta'an dhaloota beekumsaafi naamusaan kan ijaaran akka ta'an akkasumas faayidaafi kabajaa isaaniif malu akka argatan paartiin keenya ni hojjeta.

4.2.1.3. Barnoonni olaanoon biyya keenyaa fedhii qorannoofi humna namaa industurii waliin walitti hidhamiinsi jiru kan malu akka ta'uu paartiin keenya ni hojjeta. Sirni Simannaa barnoota olaano qophiifi fedhii barattootaa ilaalcha keessa kan galche fedhii hawaasummaafi diinagdeetiin bifa waldubbiseen akka bocamu ni ta'a. dabalataanis dhaabbileen barnootaa olaanoon giddugala beekumsaafi kalaqaa, heddoomina kan gabbisaniifi walwaliin jiraachuu kan uuman giddugala duudhaafi ilaalcha addunyaalawaa akka ta'an paartiin keenya cimsee ni hojjeta.

4.2.1.4. Dhaabbileen ogummaafi leenjii humni isaanii akka guddatu ta'ee industuriidhaf lafee duugdaa ta'anii humna

Sagantaa Paartichaa

namaa gahumsa qabu akka oomishan gochuurra darbee cehumsa teknoloojiif gahee olaanaa akka qabaatan ni ta'a.

4.2.1.5. Paartiin keenya gulantaa jalqabaatti afaan barnootaa afheddee akka ta'u kan godhu hoo ta'u afheddummaan isaa sirna tokkummaa sabdaneessummaa bifa ilaalcha keessa galchuun haala qabatamaa naannolee waliin haala walsimateen hojiirra ni oola.

4.2.1.6. Barnoota naamusaafi lammummaatiin walooma guddisuufi duudhaalee naamusaa bal'isuufi qabsiisuudhan akkasumas tajaajila lammummaa fedhii lammiilee irratti hundaa'e dhaloota naamusa gaarii horatee biyya jaalatu horachuudhan gaheen taphatu olaanaa ta'uu paartiin keenya ni hubata. Kanaafuu, barnoonni naamusaafi lammummaa akkasumas fedhii lammiilee irratti kan hundaa'e tajaajilli lammummaa obbolummaa biyyaalessaa kan cimsu, gootummaafi jaalala biyyaa kan kunuunsu fi dhaloota naamusa qabu kan uumu ta'ee akka bocamu ni taasifama.

4.2.1.7 paartiin keenya dhaabbileen barnootaa hundinuu bilisummaa akkaadaamii kan miidhan irraa fi hojiilee siyaasaafis ta'e qorannootiif gufuu kanneen ta'an gochaalee duubatti hafoo, gidduseentummaa bulchiinsaa irraa bilisa akka

ta'an gochuudhan laalcha kamiinuu waltajjii argatanii kan irratti socho'an akka ta'an ni hojjeta.

4.2.2. Sirna Fayyaa Dhibee Ittisuu Bu'uura godhate diriirsuu

4.2.2.1. paartiin keenya irra caalaa sirna fayyaa dhibee ittisuu irratti hundaa'e akka diriiru ni taasisa. Dabalataanis humna yaalanii fayyisuus itti fufaan guddisuuf humna namaa, humna sirnaafi ijaarsa teknolojiis irratti paartiin keenya duursa kennee hojjeta.

4.2.2.2. Paartiin keenya kunuunsa haadholiifi daa'immaniif xiyyeeffannoo addaa kennee ni hojjeta. Fayyaa dubartootaafi rakkoolee dahumsa waliin walqabatu furuuf , gochaaleen duubatti hafoo akka maqaniif fi akka waliigalaatti fayyaa dubartootaa eeguuf dahumsaan duraa kaasee hanga dahumsaan boodaatti buufataalee fayyaa toora isaanitti argamutti tajaajila fayyaa akka argatan paartiin keenya ni qabsaa'a. biyya keenyaatti damee fayyaatiin duubatti kan hafe keessaa tokko kunuunsi fayyaa daa'imman araasii xiyyeeffannoo akka argatu ni hojjeta.

4.2.2.3. Lammiilee sadarkaa jireenyaa gadi aanaa jiraatan ilaalcha keessa kan galche hojmaanni tajaajila fayyaa kennuu

Sagantaa Paartichaa

akka diriiru ni godha. Kanatti dabalees uwwisni inshuraansii fayyaa biyya keenya hundatti akka walgahu hojmaata isaa hammayyeessuudhan Itiyophiyaanonni hundinuu inshuraansii fayyaa sadarkaa isaa eeggate irraa fayyadamoo akka ta'an ni godha.

4.2.2.4. Paartiin keenya badhaadhina hawwaasummaafi dinagdeetiif Imaammanni ummataa bu'uura jedhee amana. Paartiin keenya baay'inni ummataa guddina haawwasummaafi dinagdee wajjin walitti hidhatee akka deemu, akkasumas haawwasa fayyumaan isaa eegame uumuuf sagantaa maatii fedhii irratti hundaa'e akka diriiru ni taasiisa.

4.2.2.5. Godaansa oggeessa fayyaa, keessattuu, baadiyaa irraa gara magaalaatti godansa taasifamu hir'isuuf ogeessota baadiyyaa keessatti hojjetaniif faayidaan addaa akka kennamuuf ni hojjeta.

4.2.2.6. Rakkoo hanqina meeshaalee yaalaa sirreessuuf xiyyeefannoo addaa kenne hojjeta. Meeshaaleen yaalaa biyya keessatti oomishuuf dandeettii barbaachisu gabbisuuf paartiin keenya ni hojjeta.

4.2.2.7. yaaliin aadaa akka hammayyaa'u xiyyeeffannoo addaa kennuudhan yaalii hammayyaa waliin akka waltumsu qorannoofi qo'annoodhan akka gabbatu ni taasisa.

4.2.3. Sirna eegumsa hawaasummaa dandeettii biyya keenyaa irratti hundaa'u diriirsuu

4.2.3.1. Sirna wabii hawaasummaatiin ummanni keenya jireenya rakkinaafi gadadoo keessa ba'ee walitti dhufeenya gaarii ijaarrachuun akka jiraatu gochuuf fuulleffannaa addaatiin ni hojjetama. Hawaasa rakkoodhaaf saaxilame deeggaruuf sirnoota wabiin hawaasummaa dandeettii fi humna biyya keenya tilamaama keessa galche akka hojiirra ooluuf paartiin keenya ni hojjeta.

4.2.3.2. Paartiin keenya mirgootaafi faayidaa daa'immaniifi maanguddootaa hunda galeessi akka kabajamu ni qabsaa'a. Mirgoota hunda-galeessa qaama miidhamtootaa eeguuf, akkasumas damee jireenya isaanii keessatti hirmaannaafi fayyadamummaa isaanii mirkaneessuuf kutannoo guutuun ni hojjeta. Dhimma qaama miidhamtootaa haala fooyyee qabuun akka hogganuuf hirmaannaan qaama miidhamtootaa akkuma kan lammiilee biroo sochii hunda-galeessa keessatti akka dabalaa deemuuf paartiin keenya ni hojjeta.

4.2.3.3. Paartiin keenya industirii hojjetaafi hojjechiisaa waliin walitti dhufeenya fayyaalessa qabu, iddoo hojii mijataafi fayyummaa qabuu fi nageenyi industuriyakka mirkanaa'e uumamuuf ni hojjetama. Hojjetaan oomishtummaa industirii irraa fayyadamaa haqa-qabeessa akka ta'uufi bilisaan gurmaa'ee mirgi socho'uu isaa akka kabajamuufi hojjechiisaanis eegumsa barbaachisaa ta'e akka argatu ni taasifama.

4.2.4. Fayyadamummaa Sochii siyaasaa, dinagdee fi hawaasummaa dubartootaafi dargaggootaa cimsuu

4.2.4.1. Dubartoota karaa adda ta'een hacuuccaa seenawaafi barmaataatiin kan ka'e hirmaannaafi fayyadamummaa hawaasummaa, siyaasaafi diinagdee irratti ammas hanga barbaadamu akka hintaane paartiin keenya ni amana. Paartiin keenya acuuccaan rog-daneessi dubartootaafi dargaggoota irra ga'aa ture ammas hanga barbaadamu kan hin furamin ta'uu ni hubata. Kanaafuu, bakka bu'iinsa siyaasaa haqa qabeessa akkasumas carraa hojii itti fufiinsa qabu, dhiyeessii liqii, abbaa qabeenyummaa lafa, fayyadamummaa mana jireenyaafi hojiiwwan wal fakkaatan furmaata akka argataniif paartiin keenya ni qabsaa'a.

4.2.4.2. Paartiin keenya sochiin siyaasaafi hawaasummaa hunda-galeessi dargaggoota giddu-galeessa godhate akka jiraatuuf ni hojjeta. Dargaggoonni sadarkaa barnoota isaaniifi dandeettii qabaniin, akkasumas qo’annoodhaan damee bu’a qabeessa ta’e irratti akka bobbaa’aniifi bu’a-qabeessa akka ta’aniif ni hojjetama. Oolmaa ispoortii dargaggootaafi bakka bashannanaa qulqullinaafi baay’inaan guddisuudhaan dargaggoonni dammaqoofi naamusa gaarii akka qabaatan, akkasumas araadaafi badii irraa akka of-qusataniif paartiin keenya ni hojjeta.

4.2.4.3. Paartiin keenya sirna qacarrii hojii biyya alaa seeraafi dhaabbataan deeggaramaafi lammiileen tajaajila kennaniif kaffaltii sirrii akka argatanii hordoffii fi marii gochuudhan kabajaafi nageenyi lammiilee akka eeggamu ni taasisa.

4.2.5. Heddoomina keenya kan giddugaleeffate misooma Afaanii, Aadaafi Hambaa

4.2.5.1. Yaadamaa biyya sabdaneessa ta’e dhugaa gochuuf afaan sabootaa, sab-lammootaafi ummattootaa akka guddatuufi hojiiwwan seeraa, dhabbiileefi bulchiinsaa hojiitti akka hiikamu

ni ta'a. Sab-daneessummaa Itoophiyaa bifa ibsuun afaanota dabalataa afaan hojii federaalawaa gochuuf paartiin keenya ni qabsaa'a.

4.2.5.2. Paartiin keenya duudhaaleefi aadaawwan akka dagaaganiif god-ambaa seenaa mul'ataniifi hin mul'anne balaa irraa eegamanii dhaloota itti aanu dhaalchisuuf ni hojjetama. Paartiin keenya hambaalee durii eeguu maddiitti hambaaleefi ashaaraa dhalootaa bara cehu dhalootaaf dabarsuuf cimsee ni hojjeta.

4.2.5.3. Paartiin keenya ispoortiin kabaja biyyaafi walitti dufeenya ummataa mirkaneessuun qaama badhaadhina biyyaa ta'ee ba'uun isaa barbaachisaa ta'uu ni hubata. "Ispoortiin hundaaf" yaadama jedhuun tokkummaa biyyaalessaafi Obbolummaa ummattootaa cimsuuf ispoortiin aadaas ta'ee ispoortiin hammayyaa dhaabbatummaafi ummatawaa ta'eehaala amma jiru irraa kan guddate akka ni hojjeta.

4.2.5.4. Aartiin Addunyaa irratti dorgaomumman isaa cimee biyya keenyaafi idil-addunyaa keessatti humna dhiibbaa uumuurra akka ga'uuf, akkasumas wal beekuu, walitti-

Sagantaa Paartichaa

dhiyeenya, waliigaltee ummataa kaayyoo biyya tokkoof dhaabbachuuf akka fayyadu paartiin keenya ni hubata. Kanaafuu, aartiin duudhaalee hawaasaa barbachisaa ta'an cimsuuf gahee sirrii ta'e akka bahatuuf saba, sab-lammiifi ummattoota Itoophiyaa qabeenya aartii leenjiifi barnootaan akka deeggaramuuf wirtuufi giddu-gala aartii babal'atanii badhaadhina biyyaatiif akka oolaniif ni qabsaa'a.